

БЕОГРДСКА ПУБЛИКАЦИЈА
САНКТ-ПЕТЕРБУРГСКОГ ГЛАВНОГ УДАРАЦА
СШ под орд.

194 год.

Библиотекар,

НОВИ СВЕТ

Излази 10 и 20 сваког мес.

1889.

ГОДИНА I. — БРОЈ I.

15. ФЕВРУАР 1889. год.

ВЛАСНИЦИ II

ЈУЛИЈЕ М. МИХАЈЛОВИЋ

УРЕДНИЦИ :

Љ. ЈУБИНКО ЛЕТРОВИЋ

*
Тихи лахор носи уздрхтале гласе,
Невеселе Спâсе:
„Њега нема.... нема.... бог ће знати где је?
„Тек код мене — није!....

- 1 -

Јадованко млада, брижна, сетна дево,
Доњи ће ти Стево! —
Отишо је ноћас... пун наде и жеље,
Да шеницу — меље!

Љубинко.

Културно
наслеђе
Србије

ЗИМА

Зима је. Студени ветар дува,
И земљу целу покрио је снег!
Суморно небо, дрва гола, сува, —
У сивој магли и до је и брег...

*

Тако је исто у грудима мојим
Суморно, пусто, и без наде, све! —
Чело сво врело на прозор прилоних
И гледах слике у природи те!

*

На стаклу мутном, замагљеним дахом
Речита слова — име њено беше! —
Писаеху прсти тугом и уздахом...
И опет син ме далеко однеше! —

Када се тргах из заносаја бајних
Исчезли снови... и име мило!
Ледно је сад стакло... без слова јајних —
Ко да их тамо није ни било!

*

О слико маште и успомене жар!
Збриса те за тренут студен мраза —
Ах, к'о љубави њене варљиви чар....
Што збриса срећу са мојих стаза!

*

Пролеће када природу пробуди,
И сине сунца први тојни зрак, —
Хоће ли моје да оживи груди?
Разгонит' с' душе овај црни мрак? — —

*

...Опет ће небо рајевину лити
Пролећнег сунца заблестаће јај!...
Ал' моја душа суморна ће бити,
У њој су бобли, туга, уздисај....

J. M. M.

ОЧИ ТВОЈЕ...

Не гледај ме! Очи твоје;
Очи црне, ватра жива!
— О, буди ми милостива!...
Очи твоје,
Занесоше умље моје!...

Склони за час очи твоје,
Издахнућу у том чару!
Шта ћеш више млад — гробару?
Очи твоје,
Сагореши срце моје!

Бранислав

ТРИ ГРОЗДА

У мом врту расте лоза,
Танка, танана;
А на њој су до три грозда,
Слатка, сладана!..

Узабр'о сам један гроздић,
Сочан, убави!
А у срцу беше пуно,
Топле љубави...

И други сам узабрао
— Жећ ме умори! —
У дунима пламен живи,
Жене разгори...

Хај, и трећи гроздић уз'брах
С' лозе танане!
На никако жеђца љута
Да ми — престане!

* * *
Свратио сам у механу
— Срце згревао!
Поред вина рујанога
Песме певао!

Песма, љубав, вино, цура,
Бујан, млађан жар!
С' пута људи! Ја сам овде,
Силан господар!

K. Миодраговић

РАСТАНАК

с немачког, по Г. ФОГЛУ

Збогом миље ви горе јелове,
Час растанка већ ме јво зове,
Да одлазим кући на далека,
Гди ме књига и стђ тврди чека.
Збогом!

Збогом дивно горско зеленоило,
Збогом и ти моје цвеће мило!
Ја те нећу никад више брати....
— Ти ћеш другом од сад' мирисати.
Збогом!

Збогом стење ти мрко и сиво,
О, како си тужно, жалостиво!
По дунима се сећам леђу:
Ко да никад ја те видет' нећу.
Збогом!

Хај, ми стари познаници бесмо!
Збогом горо и ти славуј песимо!
На вас ћу се ја вечно сећати.
Догод срце узмоги куцати,
Збогом!

Ст. Ђурић

Културно
наслеђе
Србије

Културно
наслеђе
Србије

НАСЛЕДСТВО

РОМАН

од ЈУЛИЈА МАРИЈА

(превео Ј. М. М.)

рви — други пут!... Ко да виш? — Лепе кухињске ствари, нису баш нове, али дају се лако оправити; петнаест комада, све за десет динара, та то је цабалук; сам бакар вреди виш! — Десет динара, ко да виш?..."

„Једанајст динара!“ викну неко од купца.

„Дакле једанајст динара — први и други пут — све ове кухињске ствари за једанајст динара!... први... други... и... трећи пут! — Сад ће се продавати једно кадифено канабе, две фотеље и шест столица, рађене по новијем укусу, још су у доброме станју — све за педесет динара.“

„Педесет и два динара!“ викну опет неко од околу стојећих надметача.

„Понуђено је dakле педесет и два динара. Изволте само господо, ви вада нећете уступити овај намештај за педесет и два динара — та само дрво вреди виш. Педесет и два динара — шест столица, две фотеље и једно канабе, све са кадифом постављено! Педесет и два динара — први, други пут...зар нико виш?... dakле и трећи пут! — Сад долази на ред један орман од растовине, стари вештачки дворез са грбом — скрутоцена израда, велика реткост. — Имамо већ и једног купца за три хиљаде динара! Три хиљаде динара — ко да виш?..."

Лicitација ова обављала се на дворишту племићког замка Боа-Тордија, не далеко од

Монрељонске шумице а на неколико километара удаљеног од варошице Корвињи, у Морвоским планинама.

Да ли је Боа-Торди и достојан био да носи име замка? придевак тај може му се сада дати само са историчког гледишта — али никако и

по спољашњем његовом изгледу. Станић у коме се он налазио, изазивало је код посетилаца сажаљење и успомене на некадању његову величину и ејј.

Обе старијске куле, које се некад поносито издизаху над крововима, изгледају сада као древне развалине, по којима се безбрежно сунчaju несташни гуштери.

На прозорима главне зграде замка, између обеју кула, не беше виш ни једног стакла и у зимским ноћима страховито беснијаше кроз њих ветар по опустелим одајама, а лети становаше по њима безброј ласта и совуљага.

Киша је скинула временом и леп са зидова и сад се виђаху местимице и голе цигље, а у пукотинама зидине укоренио се бршљан и разно пузажуће биље, закланјајући у неколико живим зеленилом суморност ових рушевина.

У градини преовладала је такође травуљина и купина, која је са својим густим и чврстим врежама закрилала и све путање, а дво-

М. К. ЈЕЛЕНКОВИЋ

риште, на чијој се мраморној калдри некада скучаше цвет околног грађанства, беше сада пуста пољана, обрасла напуштеном травуљином.

Унутрашњост замка потпуно одговараше спољашњости.

Одаје беху покривене дебелим слојем прашине, под разглavlјен, таванице чајаве, искрхане, а некада је скупоцене тапете висаху сада у дроњцима са дуварова.

Свуда пустоши, пlesан и гробни задах. На сваком кораку исти осећај хладне и продируће подрумске влаге. Па инач је било живог човека у овоме замку — бар тога дана, — а то беше: марки Роберт Аржантал, коме припадаше огромно ово имање, што се сваком годином умањавало и упропашћавало.

Овај човек, до мало час господар замка, стајаше ту као каква сени, посматрајући са прозора доњег боја метеж и вреву лицитирајућих, пун очајања и без наде, са клонулим духом и од туге и бола унакаженим лицем.

Марки стајаше ту скрушен, са погнутим леђима под теретом кобног удеса, високог стаса, широког чела, коштуњавог лица, светлих очију, окружених овога маха са модрим прстеновима — знаком изнурености, — танких бркова и рије, ошишане чекињасте косе.

Лакоумно и развратно профућкао је очишину.

У Паризу живео је од коцнања, пустолова и сумњивих очајничких предузећа и немогаше се никако тога оставити, поред све енергије и ретких душевних особина, да себи створи достојнија средства за живот.

Прво се одао на војну струку, но брзо је напустио војску, јер се није могао дugo разметати по примеру осталих далеко богатијих официра, који су га и упроцестили.

После тога је покушао са дипломатском каријером, но и ту га не послужи срећа; задуживао се немилице и беше принуђен да напусти службу пре женидбе, која би му послужила за основ материјалног опорављења, напредовања у будућности и у државној служби.

За тим је животарио даље, мувajuћи се кроз све врсте лакомисленог париског живота, и тако је комад по комад, једно за другим уситнило своје наследство.

Овога јутра баш лицитирао је корвињски бележник и замак, а у тренутку, од којега по-

чиње описивање овога догађаја, дошао је и стари намештај на добош.

Одавно је већ напуштен био бао-тордијски замак — одавно се већ, од оца на сина, све већа оскудица осећала у новцу и тако није се могло ни мислити на то, да се покућанство доведе у сагласје са савременим укусом и морало се је одрећи сваког раскоша, што је међутим стврдио проналазачки дух индустрије новијег доба.

Марки је хтео да буде присутан и при последњим звукима добоша, хтео је да буде очевидац последњег чина на позорници некадањег његовог благостања. У суморној овој игри оскрвнења породничких усномена уживао је са неком врстом дивље срчбе против себе самога. Хтео је да ужива у својој сопственој пронасти и зато је и дошао још једном на своје — сада већ туђе — имање.

И тако, са укрштеним рукама и горким осмехом на уснама, стајао је ту у размишљању и немакнув се са места од почетка лицитације.

Сад су већ продали и сав бољи намештај — остале су још само неке столице

У великој сали, у којој је он тада стајао беху на дуваровима још неколико слика, што представљају његове претке у ритерским оклонима или у дворским парадним оделима, и они као да са тугом и срчбом посматрају сада Роберта, као да га штатаху: „Шта учини од нашег имена? Јеси ли га сачувао у части и одржао на висини, која му припадаји — кад си живео у сиротињи, кад си постао просјаком!“

Дрски поглед и охоли осмех Робертов одговараше само на ова нема питања, као поруга, увреда, или изазивање.

На дв ришту продужавала се лицитација без прекида.

По разним буџацима нађено је под прашином и на добоши изнето још силество старог оружја, одела..... а најзад и играчака дечијих, које су Роберта подсетиле и на некадањи сретнији живот — и он постаде у лицу блеђи.

Успомене које су му тако немилосрдне и из небуха изнеле верне слике целе његове прошлости од дечије безазлености па све до сада, прошли живот у борби за опстанак — док он у себи осећаше неодољиву моћ и жељу за славом и величином, — живот у коме је сваки чин налазио срамног kraja у беди и невољи, — по тресе га сад у дубини душе.

И нехотице јајкун од бола, песнице му се грчаху од једа, песнице, које би у стању биле да смрве човека, као што деца крхају своје играчке.

„Да грозних мука!“ уздахну он, „осећам да се у мени гаси и последња искра поштена, да постајем нитков!“ —

„И... трећи пут!“ зачу се сад са дворишта уз звртање добоша и смеј купаца.

Сунчани зраци првих пролетији дана обасишаху ову сцену. Птице цвркатаху по цбуновима, бубње зујаху већ новим животом по бусељу а шарни лентири и вредне ичеле лепришаху са цвета на цвет.

На супрот највећој беди и пужди Робертовој, разметаше се овдји природа у васколиком богаству, дивној лепоти, сјају и величини.

Роберт и нехотице баци поглед на висеће слике својих предака, које су га подсећале на минули сјај и величину његовог племена, тражећи зар од њих савета.

О, кад би сад могао бар продати своју душу нечастивом, као што се вели у причама, да су чинили некада пропали богаташи. Да, али они су имали бар душу; — Роберт није ни у шта веровао, дакле није се ни одавао тим сањарјама.

„И — трећи пут! Дрррр!.... зачу се опет са дворишта и — лицитација се сврши.

Још се звуци добоша разлегаху неколико тренутака, у знак да је званична распродада потпуно извршена и да би се сада узалуд гдје по замку

још тражило и чепркало за којом ствари од вредности, која неби већ и продана била.

Двориште беше већ празно — пусто.

Марки од Аржантала покри сад обема рукама лице и очи, па дубоко уздану.

Да је икад плакао, можда би то сад чинио.

Руке му грчевито задркте. „Кад би ми које год дао сад блага — дао би му душу, дао би му част своју.. и живот, ако затреба!“ проговори

он, прекидајући речи, у пајвећем очајању.

„Дајувам блага — и примам понуду!“ зачу се један глас иза њега.

Марки не беше никада сујеверан — али га сада обузме страх и на челу му избијаше хладан зијој. Непознати глас, који тако тачно и без одлагања одговараше на његове речи и најсакривенијемисли, учини му се као надприродан.

„Ја пристајем на погодбу,“ понови исти глаје сада ближе, „а можете ме без икаквог страха посматрати — јер ја писам сатана, а као што видите, немам ни конџија, ни репа, или усјаних жеравица у место очију.“

Роберт се међутим брзо прикупи. Намрштеним челом и дивљим ногледом посматраше човека, који се усудио, да са судбином његовом располаже.

Беше то човек, за седам до осам година старији од маркиза. Врло високог раста, мршав и коштуњав, одевен по најновијој моди, а суровог озбиљног лица са избријаном брадом. Усне му беху бледе и тако стегнуте, да се једва и виђају. Нос му је био прав и шиљаст а праве и покретне ноздрве и севајуће очи оличавају напраситу му нарав.

Први сусрет.

„Не, господине, ја писам нечастив!“ попови странац. „Допустите ми, пре него што би се иначе упознали, да вам се представим. Зовем се Рокен, са свим присто Рокен а не „Будибогсна ми“, сиљни агенат друштва „Securitas“; — наш је програм: сужбено тражење несталих и одбеглих дужника; поврљива обавештења трговинска, приватна па и брачна о имовном стању, кредиту или части; набавка нужних исправа и доказа у грађанским и другим споровима; осправљање наследства, обарање тестамената; падзирање и обавештавање о особљу великих трговинских и индустријских кућа, фабрика и т. д. помоћу нарочитих агената. — Стара радња, основана је 1847 године. Све ове податке можете наћи и у париском шематизму.“

„А каквој околности треба да будем захвалан, што сте ме почаствовали вашом посетом господине Рокене?“ одврати му марки са проничним и гордим осмехом.

„Молим! част је у овоме случају са свим на мојој страни, господине Маркиже. Ја вас добро познајем — а што се тиче посете, ви сте мој гост, а не ја ваш!“

„Шта хоћете да кажете с тим?“

„Врло мало; ја сам овај замак купио и готовим новцем платио у намери да га прегледам, нашишао сам на вас и нехотице чуо ваш очајнички монолог.“

Маркиз пребледе и уђута за један тренут. „Ви сте у вашој кући, господине проговори најзад. Овдј нема више ничег што би још моја својина била, с' тога дакле одлазим. — Но односно онога што сте случајно чули, препоручујем вам и захтевам од вас, да се никад не усудите што рећи — иначе“ —

Роберт диже песницу а за тим окрете се к' вратима.

Беше већ прекорачио собњи праг, да га нестане у ходнику, кад га продирући глас Рокенов принуди да застане.

„Ја вам рекох, господине Маркиже, да примам вашу понуду! Хоћете ли да уговарамо? Ја не тражим вашу душу — јер сам сит са мојом, ни ваш живот — јер га не требам. Вашу част хоћу господине, — на њу ја рачунам. Јер без сумње је она сачувана и пред светом одржана на достојној висини, — то је главна ствар. Ја пристајем на тај пазар и верујте ми

ја то не чиним лакомислено и насумице. Ви ми ни сте страни — одавно се већ за вас интересујем.“

Марки крохи даље у намери да напусти замак, али га још једном задржа Рокенов глас.

„Ви сте упропастили све што сте имали, до последње паре — то сваки зна — али што ја боље знам но ма ко други, то је, да су вам преостале ванредне особине вашега духа. Вас мучи славољубље. Ваш живот је понижен у оскудици новаца. Ви сте покушавали да га спасете женидбом — али вам није пошло за руком. Ви би са том женидбом у осталоме добили незната грађански мираз, залогај од четири до пет стотина хиљада динара. Јели тако?“

„Можда. Ко вас је обавестио о томе?“

„Parbleu! Ја лично — зар вам не рекох мало час, да је то програм моје куће? Ви сте изненађени и оклевате. Је сте ли још под утицјима чаролиских изненадних појава? Ја немам никакве везе са ћаволом — ја сам обичан човек. Размислите — али решавајте брзо!“

„Шта ми дакле нудите?“

„Ја вам нудим више по што сте икад и савјали; јер извесно, да вам ни у сну није могла пасти на ум тако огромна сума, као што је она коју вам стављам на расположење.“

„Ви ми причате приповетку из, „хиљаду и једне ноћи“

„Не спрдјајте се. Што вам ја нудим, звони доиста као гатка из хиљаду и једне ноћи, али она је исинита и далеко модернија од ове.“

„Е, ви сте јамачно читали Грофа Монте Христа?“ примети марки подругљиво.

„Јесам“ одговори Рокен, али ја писам игуман Фарија, чувар бага, а моје благо лакше је присвојити него ли његово“

„Па шта би требало да чиним, кад би пристао на тај пазар?“ запита марки.

„Да се ожените — вишта више — ви увиђате и сами, да то није тешка ствар.“

„Да ли ћу морати узети за жену какву бабу или девојчицу? — Моја невеста биће јамачно гурава, слепа или каква — пијанчура! Јесам ли погодио?“ одговори марки.

„Нисте! — Ви ћете бити најеретнији човек, јер ћете освојити срце једне мале, дражесне женице, која је поштена у потпуном смислу речи и ванредно лепа — а уз то сирота — врло сирота“ —

„Сирота? аха! сад тек почине гатка.“ —

„Да, сирота је, живи од радних својих руку — раденичка је кћи, седамнаест до осамнаест јој година.“

„Доиста, господине Рокене, ви сте вешти, да човеку натерате воду на уста; све ово до сад врло је пријатно: неизмерно богатство а уз то приде, лепа девојчица! Не знам, како се то слаже али ја ћу имати још кад, да и то схватим. Но сад ми реците, какви су ваши услови, — јамачио ме недоводите вашом причом у искушење само из љубави ка глумачкој вештини, — ви ће те зацело имати при томе и какве цели и захтевате за вашу доброту какву услугу, која ће одговарати ванредној величини ваше понуде?“

„Варате се, господине маркиже“ одговори Рокен хладно „ То, што ја захтевам, врло је праста и лака ствар — и сигуран сам да ће те усвојити мој услов.“

„А то је?“

„Половина вашег имања.“

„А на колико ће оно износити?“

„На тако — на сто милијона динара?“ одговори Рокен мирно. „Дакле педесет милијона вами а педесет мени — не ћемо умрети од глади.“

Сад наступи ћутање с обе стране.

Роберту засену очи, изненађен тако великом цифром. Гркњан му се сасушио, тако да је једва гутао. Са разгораченим очима блесасто је гледао у Рокена. „Педесет милијона!“ викну најзад, „та ви сте полујели!“

„Посматрајте ме мало боље, па ми рецителичим ли ја на будалу!“ одговори Рокен.

Марки и нехотице превуче руку преко чела.

Да ли сања или се ту збиваше само шала на његов рачун?

Али чињаше се, као да Рокен прозире и најсакривеније његове мисли. „Ви не сањате“ одговори он сухонарно, скоро нестриљиво. „Ја разумем ваше чуђење а у неколико и ваше оклеваше, али ја вас још једном за свакад уверавам, да ја писам никад био озбиљнији, но што сам сада.“

„Педесет милијона“ промрмља Роберт равним гласом — и предаде се сањаријама о новом положају, што би му могло прибавити тако сило богатство. Позлатио би захрђали породични грб, откупни би своје замкове и напунио би их са ловачким свитама и дивним коњима иlemenитих раса. Попизио би својим раскошлу-

ком све оне, који су га презирали, што је био сиромах. О, како би се он за своје презирање и понижење људски осветио! — То би био чаробан живот пун весеља, заноса и сјаја, по његовом укусу. Уравнили би му се сви пути за његово славољубље! Зар би било чега, што се са толиким имањем не би могло постићи? Осећаше се својом интелигенцијом, која не би више стењала под јармом грозних невоља, узвишен над целим светом, над људима, које он тако силно презираше! — Грчевито стезаше песнице, као да су му све страсти дошли под прсте, — пред њиме су недогледне биле границе жељене славе, величине, — тело му је клонуло под необузданим и бурним осећајима страсног духа. „Педесет милијона!“ попови опет, „Каква глупост! педесет милијона мени, који немам ни толико паре, да би могао сутра још и ручати, који немам да платим ни подвоз, да се вратим у Париз! педесет милијона — права басна!“

Роберт је од силног узбуђења клонуо на столицу — једину, која се у тој одји налазила — и настави фантазирање, као у заносу.

Међу тим стајао је пред њим Рокен, посматрајући га мирно и хладно.

На један пуг диже се Роберт са столице и у скоку јурне на Рокена, стегнув га за гушу обема рукама. „Је си ли чуо“ викну он као у лудилу „ако си ме лагао, знај, да ће те живота стати!“

Са левом руком — скоро без икаквог напрезања — ослободи се Рокен Робертових прстију, а за тим, дочекав га оберучке за појас, издигне га над главом у вис, стезајући му тело необичном силом — и најзад га полако опет спусти преда се. „Господине Маркиже рече му без икакве срчбе, њежним гласом, „немојте више тако поступати са мном, ако хоћете да будемо пријатељи.“

Роберт осети, како му се најежила коса, у овоме човеку наишао је на свога мајстора — бар што се тиче физичке снаге. „Опрастите — ја сам погрешио!“ одговори он. „Али то, што сте ми говорили, тако је невероватно — и чудновато!“

„Да свршимо!“ викну Рокен. „Вами су познати сад и моји услови. Примате ли их?“

„Дакле то је све истина? — Не сањам?“

„Примате ли?“

Роберт звераше око себе очајничким погледом. „Нек буде!“ одговори најзад са жестином и нарушеним пртама на лицу. Мутни облаци заклонише сунце — у сали беше мрачно као да преко зидова прелазе црне сенке, као да су насликаны претци хтели заклонити поштена своја лица од стида.

II.

По кратком ћутању, отпоче Рокен опет: Ви би хтели — јамачно — да зните, шта ме је руководило да вас изаберем и претиоствим свима другима? Па, случај је томе много доприносео, а осим тога ви сте слободни, независни, пропали и евакад готови за предузећа — а то је шта ја тражим.“

„Али зашто — зар немате и ви све те особине?“

„Немам! премда би ја за то готов био евакад, али ја нисам слободан, ја сам ожењен. Да, кад би наши земаљски закони дозвољавали развод брака —.“

„А како ћу постати власником тога имања?“ упита марки.

„Насљедством.“

„Добро. Али кад милијони буду једном у мојим рукама, јаквог ће те ви имати јемства за то, да ћу их с'вами поделити — да их нећу задржати за се?“

„Изненадиће вас. Ја вам верујем — и не тражим никаква друга јемства, до вашу часну реч — она ми је довољна.“

Марки посматраше Рокена изненадено. „Ја вам дајем моју реч!“ одговори најзад он са усиљеним осмехом. „То већ могу учинити“ додаде весело.

„А ако не одржите задану реч — ја ћу вас казнити!“ примети Рокен.

„Како то?“

„Убићу вас — као иса!“ одговори Рокен, са свим мирно и смешећи се.

„Али ако се ви варате... ако се варате?“ рече марки.

„Ако хоћете да раскинете наш уговор — ја немам противу тога ништа. Други ко на мome месту осигурао би се бог зна каквим лукавством — па би можда још и вами подвалио. Ја вам па против остављам потпуну слободу.“

„Имате право, ја сам будала!“ одговори Роберт.

„Не, то не — али ви сте неповерљиви, ну ја ћу сад поништити све разлоге вашег неповерења. Ја сам богат, моја каса вам стоји на расположење, користите се њоме као да је и ваша — а не тражим никакве признанице! Пристајете ли? — Да би вас потпuno задовољио, ја се нећу одавде удалити пре него што би вам вратио ваш породични замак — ако га хоћете или ако вам то чини задовољство.“

„Ви сте илеменит човек!“ узвикну марки тронут оволовиком дарежљивошћу и пружи руку Рокену.

Овај махне главом. „Хвала! Маните се сентименталности — оне су излишне. То запамтите,“ одговори он у кратко. „Ја сам нитков — за мало, биће те и ви! Кад би се ми руковали, могли би себи што напкодити.“

Роберт осећаше код сваке речи одвратност али се не труђаше да се противи. „Ми смо другови!“ одговори он на то. „А сад вам не смета ништа више, да ми кажете, како сте ви пронашли то имање?“

„Допета, не смета ми више ништа, али оставимо то за сутра. Ми се морамо још данас вратити у Париз. Сваки нам је минут драгоцен,“ одврати Рокен замишљено.

Још тога вечера отијутовање железницом у Париз, пошто је претходно Рокен уредно пренео на маркиза право својине замка „Боат Горди.“

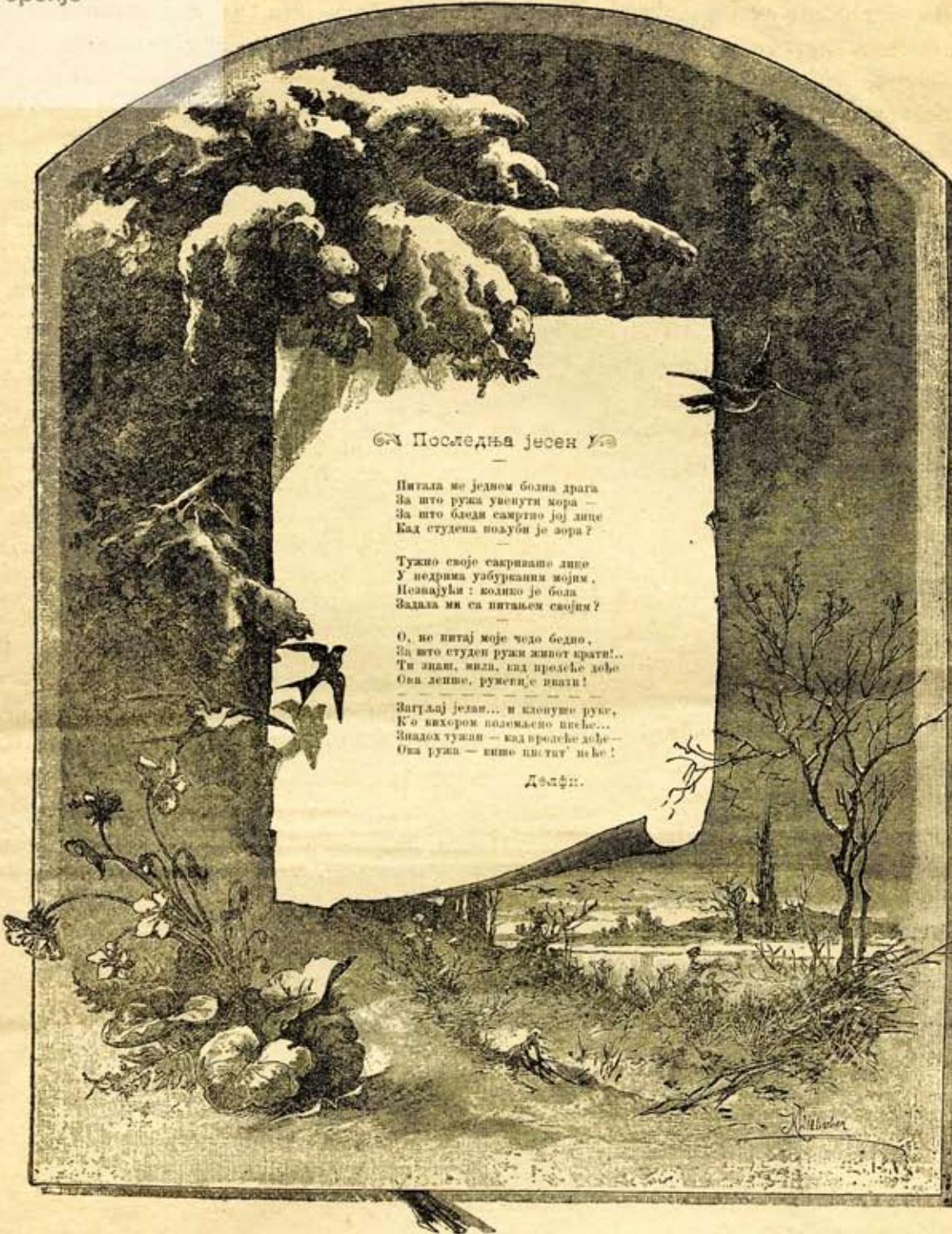
Рокен одведе маркиза са станице у своје контоаре у улици „Лафајет“, куда су стигли пред саму зору. — Марки леже да спава, како би се одморио од путовања и силног душевног узбуђења.

Рокен није легао. Око седам сати пробуди он Маркиза.

„Устајте, господине маркиже!“ рече му Рокен. „Време је већ. Догерајте вашу спољашност што брижљивије, јер за пола са сата видеће те вашу будућу супругу. Спремите се за први суверет са вашом младом!“

(Наставља се)

СРПКИЊА

Српкиња сам, мио ми је
Овај бели свет,
Још милије цело српство,
Срб' јунака цвет.

Старе српске успомене
Најволијем ја,
Даву воћу бога молим
Да мој народ сја;

Да га слогом уједини,
Да му даде моћ,
Да засветли српско сунце
И да мине ноћ.

Пет векова прохуђаше....
Још је Србин жив,
Стари патник, стара вера
А у борби див.

Српкиња сам, бога молим
Нек је патњи крај,
Бићу срећна, када видим,
Српске круне сјај!....

Београд,
у Фебруару 1889.

Св. Лазаревић

Мân'те ме.... мân'те!....

... У свету, браље, нема љубави!....

Ђ. Јакшић.

Шта да вам певам?....

Мân'те ме, људи!

Ужасан бол ми притиско груди....

Ја лијем сузе пуне горчила

Црина ми слутња снагу сломила!....

Браћи да певам?....

Ох, јадни роде!

Несретна браћо!.... Тужни народе!

Та они што се тобож' начале,

Да сини терет са тебе свале,

Они сад живе у сваком миру,

А ти пропадај, мри у синџиру!....

Шта их се тиче паклени очај?

Шта их се тиче ужасни вапај?

Да пуста беса! Да градне бруке!

— Ко би још за те подигао руке! —

Зар ти је мало кад ти се каже:

„Ко је стрвељчв... Бог му помаже“?...

Ха! ха! ха! ха! ха!

Где треба лома, да светом дрмне;

Где треба грома да сене, грмне;

Где треба тутња, да земљу крене;

Где треба силе, што дроби стење;

Где треба крви, костију, меса,

— Јер сине робље синџире стреса! —

Ту је стриљење ругло подемеха,
Ту треба браћи друга утеша!....

Па шта да певам?!

Љубави валь'да

Којој се брат нам узалуд нада?....

Сећам се, сећам, Србина једног,

Поносног, дичног, ал — јадног, бедног,

Коме је душа витешка била;

Коме је крвица за народ врила;

Који је био дивотан, чио;

Који је песме врлини вио....

Сећам се, сећам, тог великане,

Коме је судба болом преткана;

Коме је живот пренујен рана;

Коме је срећа била незнана;

И он је пев'о, пев'о на јави:

„У свету, браље, нема љубави“!?

Кад браћа цвиле у ропству дугу,

Кад трне јарам, подемеј, поругу;

Кад им светиње душман обара, —

На скоче листом на тог варвара

Да згребу спомен дана мучених; —

А ми седимо руку скрштили! —

Тад ми се срце болом крвави....

„У свету, браље, нема љубави!....

Па шта да певам?!

Мân'те ме, људи!

Ужасан бол ми притиско груди!

Ја лијем сузе пуне горчила;

Црина ми слутња снагу сломила!....

Драгомир Брезак

КАИН ОВЕ КЂЕРИ

РОМАН

од Хуга Муслеја

(превео Ј. М. М.)

I.

Са Колорадских планина бесније је сило ветар по низинама а планински висови још и сад су били покривени снежним плаштотом, који је у овој пролетној ноћи простирао онтру хладноћу.

Кочијаш на поштанским колима и путници који су до њега заузели седишта, умотали се добро у своје тоције хаљине и шалове. Запрекаје на последној станици, тек мало час промењена и с' тога је кочијаш, Jexu, весело пущао бичем, журеди одморене коње у бржи кас.

У колима било је новишне особа.

„Тако ми Бога“ промръља Гиј Флетвуд, који се замотао у своју кабаницу и јаку преко унију задигао, „ноћна путовања по дивљим пре делима Запада пису пријатија. Надам се међу тим, да ће Крафорд на своме добру спр мити топлу собу и добра јела.“

Један поглед кроз прозор, уверно га је да се време још ни у колико није пролепшао.

Оштар и хладан ветар звијдаше по јеловим и кедровим шумарцима, а на небу се само гдји виђаше по једна усамљена звездица, док зраци пуног месеца тек са муком придираху кроз тешке прве облаке. Беше то пуст и жа-

лостан предео — али непознати предели, ретко су занимљиви ноћу.

На путу се лакше развија познанство, јер самоћа постаје осетљивија, зато Флетвуд обрати сад и већу пажњу на своје сапутнике, посматрајући их редом испитујућим погледом.

Друштво у колима састојало се из једне младе жене, која је путовала из Бостона к'своме мужу на његово усамљено добро; једне озбиљне управнице каквог института са наочарима, у сивим аљинама; једног мексикаanskог трговца, који се безбржно забављаше са својим златним ланцем и прстенjem; једног професора геологије са свима својим инструментима и апаратима; једног судије и једног рудара из Лидвиља, у црвеној блузи; и — два до три беспослена путника.

Судија сесукоби са погледом Флетвудовим и упита га: „Јесте ли ви, господине, из Савезних — Држава?“

„Нисам“ одговори Флетвуд „ја сам Канаћанин.“

„А! Канада је дивна земља! Богата је са знатним и још неоткривеним привредним изворима. Да се не занимавате и ви, молићу, са рударством, као већина ваших суграђана?“

„Не, моје је занимање од друге врсте“ одговори он.

Могао је додати још и то, да је он дошао у државу Колорадо, да посети једног свог давнашњег пријатеља, поседника једног усамљеног или великог фарма*), и да се најживи слободе Запада, а можда и да се ту насељи, ако му се то јест допадне насеобински живот. Флетвуду се није свидело, да се даље исповеда непознатом, и зато прекиде даљи говор, бацив опет поглед на удаљене снежне висове и месец, који прошираваше кроз разређене облаке. А за тим, као

што то већ бива код већине путника, којима домовина и сродници на срцу леже, поче размишљати, да ли је за собом оставио све у реду на свом имању, тој малој канаданској кнежевини, којом је он управљао као какав владалац.

Мислио је на своју матер, која се тако поносila са својим сином; на своје раденике, на своје коње, стоку и псе, бринећи се, да им се није десило што зло од како их је оставил. Но нарочито се дуго бавио мислима код његове лепе рођаке Марије Лофтусове,

која се васпиташе у једном отменијем институту, да би временом, као будућа госпођа Флетвудовица, могла предњачити у пајодличним друштвеним круговима главне, канаданске вароши Квебека.

И кад би га чежиша за Западом најзад приволела, да своје домаће огњиште подигне где год у сеници колорадских брежуљака, — да ли би на то пристала и Марија? Да ли би она вољна била, да се за љубав његову одрекне раскоша помодарског света, као што то чињаше његова мала сапутница из Бостона? — Он одговараше на своја замишљена питања само слегањем рамена, јер уживање у свима могућим

пријатностима живота — беше слаба страна Маријина; а да такова девојка буде задовољна на каквом усамљеном колорадском фарму — то је бар сумњиво.

На једанпут зачу се глас младе бостонке. „Надам се“ рече она скромно управници института у својој хаљини, „надам се, госпођице Грејјова, да нећемо сусрести ни једнога од оних грозних ајдука, о којима се у Лидвиљу толико прича.“

Госпођица Грејјова дохвати свој огромни сунцобран, „код толико мушких особа, што их има у овим колима“ одговори она заједљивим гласом, „немамо сеничега бојати, ни ви — ни ја.“

*) пољопривредног имана.

Канадске кћери: код врачаре.

Судија се насмеши. „У овим пределима, милостива госпо, размеће се једна лола, коју зову „хајлачким царем“, кад-кад „Црним Давидом“, а кад-кад и „тигарским арамбашом“; сва ова имена за њу су врло подесна, али шак, мора се признати, да од женскиња никад ништа не отима. Као некада Клод Дивал, тако се и овај прославио са својом учтивошћу на спрам лепог пола.“

„Али тешко људима што падну његових шака!“ зачу се сада из другог краја пространих кола, „тај пуч само да убија, као што веле на граници.“

Ове речи узнемириле све присутне. Професор је дрхтао као у грозници, тамно лице мексиканског трговца одједано пребледе, а један мали човек, који је вирио из свог великог ограђача, са значајним покретом маши се преплашено тако брзо за своје чизме, да се Флетвуд морао и преко воље пасмејати.

„Надам се да у овим колима и један од нас нема велику суму новаца при себи“ примети судија, „јер црни Давид најуши новац и насто миља даљине.“

„О,“ промуца страшљивим гласом мала бostonка, „јели могуће господине, да смо у опасности... у правој опасности? — Да ли се тај зликовац одиста палази у овим пределима и у нашој близини?“

„Бог зна, госпођо! Он је час овдји час тамо. Недавно су га јурили потером уоколини Лидвиља, а знате ли где ли се он и чиме бавио тада? — Чак у другом крају Америке избацио је из шина брзи влак и том приликом похарао малу сумицу од сто хиљада долара, а онако узгред умлатио је неколико железничких званичника, што су му хтели сметати у занату.“

„Глазио је задовољство црног Давида“ рече неко од путника, „да из небуха, као гром из ведра неба, искрене у којој пограничној варошици, да је запали и богатије куће опљачка, да сваког који би му се противио с места убије — и да онет тако исто брзо изчезне са својом четом незнано куда. Он је више похарао до сада по и један разбојник а успеси његовог неваљаштва као да су надприродни.“

„Ја мислим, да и у овоме крају земље има полиције“ примети Флетвуд озбиљно.

И онет се судија осмехије. „Тако и јесте, али је црни Давид, куд и камо бржи и предсторожнији од наше полиције. Она му свакад проналази трагове, али га до сад није могла ухватити; лукав је то лисац! права јегуља, која за тренут ока изклизне полицији и потери из руку. Он јапши и хара по свом ћефу!“

Мексиканац се прекрсти од страха.

„Рекошеми у Денверу“, примети професор грозећи се, „да је црни Давид по рођењу полу-индијанац и да је једном у Тексасу, баш при-

крађи неких коња, тешком муком измакао из руку сељана и избегао вешање.“

„Није ми познато о томе ништа“ одговори судија. „Као и сви поштељаци његове врсте, носи и Давид образину на лицу кад врши свој посао, ну он је хитар као и прави индијанац“ и окренув се ка женским сајутницама „каваљерско његово понашање на спрам женскиња, обара мишљење, да у његовим жилама тече индијанска крв.“

„Желела би“ рече настојница института „да му размрском главу са мојим сунцобраном!“

За неко време настаде оштеће ћутање и ништа се не чу, до монотоно зврчање точкова и топот коњских конита, јер се кола спуштаху сад у долину, час у сеници кржљавих шумарака, а час онет у месечини.

„Шта би ми радије“ шапуташе млада бостонка примакнув се ближе настојници института, „ад би нас то страшило поћас напало?“

„Радили? госпо“ — рече један господичић измотавајући се из свог ограђача, „борићемо се за наш живот и новац до последње капије крви! Храброст наших западних становника мора бити да није бог зна каква, кад они дозвољавају да се тај црни враг са својим харамијама толико башкара у њихној средини. Моје је мишљење, да те битанте још нису написле на правог мајстора, а за то и имају толико успеха. Људи са брзог влака, што је тај арамија опљачкао, рекоште доцније, да им пушке нису хтели опалити, а међу тим, биће да те лоле нису имале довољно храбрости ни да запију орозе па оружју“.

„Може бити“ одговори судија замишљено, „наше западне границе врло су чудновате у много чему и могу дати доста материјала још за нечувене и нечитане догађаје.“

„Ипак, што се мене тиче, ја писам жељан за ближим познанством са тим ајдуцима или њиховом поглавицом; задовољавам се и са вестима о Давиду, које добијам тек из друге руке!“

„И ја!“ прослови бојазни професор геологије искрено.

У колима беше наоружан само мексикански трговац; за појасом била су му два револвера са позлаћеним корицама, које он сваки час нагло дохваташе не говорећи ни једне речи.

Кола одмицаху даље, подједнако труцкање као да је утиливисало на Флетвуда. Лица његових сајутника изчезавала су постепено испред његових очију, њихови се гласови — они говораху још о црном Давиду и његовим разбојништвима — губили за њу мало по мало; он је спавао. Докле — то незнаде, али ипак доста дуго да је могао сањати и о својој Марији, зарученој невести.

Њу је видео у ваколикој њеној лепоти, како стоји на доксату његове старијске куће у Канади. Месец осветљаваше врхове високих јела-

вих гора огледаше се у таласима широке реке, која близу његове куће са шумом течијаше под ведрим северним небом, обасути блеђапим звездама. Са неодољивом чежњом пружаше руке, да је загрли. „Маро!“ говораше јој он „Маро, мој анђелу мили!“ — Она му тужним лицем даде знак, да се уклони. „Ти ме не љубиш“ одговараше она звонким и милозвучним гласом. „Ти ме ни си ни љубио никад а пристао си да ме узмеш, само за то, да би испунио жељу твоје матере!“ — Он покушаваше да се правда и брани, али језик му се залепио за ненце. — Девојчица његова сна смејала му се иронично. „Лажни младожења!“ говораше она. Лажњив па речима и на делу! Али нека, и твој ће час куцнути! Жива је жена, која ће ме осветити!“ Као каква лепа пророчица, дивна, али строга, исчезаваше му испред очију у губећим се зрацима месечевим. Он скочи, да је задржи, ухвати, али —

На једанпут се поштанска кола зауставе, силним потресом, чemu съедоваше жубор људских гласова.

„Господо и госпође, молим вас, извол'те сићи! громљаше споља громки један глас.

Женске цикнуше престрављене и обамрле.

Сухопарно рече судија: „до ћавола! то је пријатељ Давид!“

Флетвуд је за тренутак схватио опасност ситуације.

Кола стајаху на једном савијутку усамљеног друма у једном шумарку; на једној страни уздигле се стрмене стене, а на другој зијаше амбијет.

Разбојници су доиста извршили место избрали за овај напад. Четири маскирана бандита са револверима у рукама искочили из стениврвих заклона својих и на мах зауставише кола.

Флетвудов поглед се заустави пре свега на лицу, које осветљаваше месецина пред колским вратима. Он имајаше разлога, да га запамти и да га се сећа целог свог века! — Беше то чудновата појава; скоро шест стона висок, у жутом ограђу и везеној блузи. За појасом имајаше у широком сливу два скупоцена револвера. Чакишире му беху такође везене и са ројтама спаљене а огроман калабрски пешир и прса образина заклањаху му лице. Али Флетвуд ипак опази под образином лен бео врат и ванредно густу и неговану косу, на ремена спуштену, — и према томе био је на чисто с'тим, да нема посла са каквим дивљим индијанцем.

Наш млади канаданин једва да имајаше кад да све ове појединости смотри, кад од једном чу, да судија са највећом хладнокрвишћу рече: „уловио нас је!“

Међу тим сви се беху поскудали са кола, при чему је мексиканац једини наоружани путник морао претходно да баци своје револвере кроз отвор па друм.

Флетвуд, који је последњи сишао из кола, показиваше највећу хладнокрвиност. „Ви, страшнијивче, рече он преплашеном мексиканцу, „могли сте ваше оружје уступити коме, који би га умeo бар и употребити!“

Пријатељ Давид, дотакнув се шешира пред обе женскињама, одведе их на противну страну друма.. Не бојте се ништа,“ рече им он, а Флетвуду се учини, да то беше глас потпуно образованог човека, „ја никад не досађујем дамама!

Али друкче је поступао са мушкима. Он им заповеди да се сви посаде на једну кладу, клада је лежала поред друма, и ту их чуваху сва четири разбојника са пуним револверима.

Само је Флетвуд мислио, да се противи.

„Седите тамо, младићу!“ заповеди му пријатељ Давид строгим гласом.

„Ја радије стојим, господине разбојниче“ одговори Флетвуд.

Очи у арамбаше засенуше дивљом ватром испод образине: „Седите“ грмио он“ или ћу вас убити!“

„Да смо ми двоје сами, ја вам се неби повиново, то вас уверавам! Али овако се морам покорити вашем надмоћију“ одврати он, и зловљено седе на крају жалосног реда.

И тада настаде плачкање, само је женскиње било поштеђено.

Кочијаш, Јеху, предаде својих двадесет и пет стешком муком засуђених дојара и је дан сакат са ланцем. Судији одузет је прилиčно напуњен новчаник. Туриста је предао своју мршаву кесу, без икаквих других драгоцености, али арамбаша му скиде чизме с'ногу и извуче из петих десет хиљада долара у банкама. Мексиканац био је међутим попајбогатији од свију путника; њему одузеше брилиантско прстене, златни сат са ланцем и грдну суму новаца у папиру и злату, што је брижљиво поспо сакопивено око тела у ћемеру

Плачкање је вршено као по запату, док није најзад дошао ред и на Флетвуда.

У њему се кувало од једа, ипак, показиваше се мирним. Без икаквог противљења дозволио је, да му пријатељ Давид одузме један красан хронометар (часовник) и пуну кесу, али кад му арамбаша одузе и једну кутију са писмама и фотографским сликама, зловљено рече: „Дајем вам поштену реч, да у овој кутијици нема ни новаца, ни драгоцености какве. Молим вас оставите ми је, јер садржина њена нема за вас баш никакве вредности.“

„Ин речи више!“ издере се на њега арамбаша, вадећи му из цепа кутију, из које испаде једно писмо и две три слике.

Флетвуд илане, није мога више да савлада своју јарост; зар писма његове Марије, његове мајке да допадну шака ових срамних луџежа?!

Млади паш Канађанин беше веома јак и вешт у само-одбрани; са муњевитом брзином ошали он арамбашу песнициом по сред чела.

Разбојник се извали на земљу као каква клада, а у истом тренутку зачу се пуцањ четири ревојвера и Флетвуд паде на земљу, где оста без и једног покрета или уздаха.

Један од разбојника прискочи своје стаreshине у помоћ, док остала тројица наперише оружје на путнике за сваку сигурност.

Пошто се прии Давид подигао са земље брзо се опорави и дође к' себи. „Гди је тај враг?“ сиктао је у јарости.

„Ено га лежи, мртав!“ одговори му један харамија укратко, показивајући на непомично тело Флетвудово.

„Штета, што се морала пролити толика племенита крв,“ рече прии Давид са подсмехом. „А сад, сви у кола!“ заповеди онлачканим путницима.

Ови су брзо испунили заповест и кола се кренуше. Арамбаша је избацно један метак из над главе коцијашове, да би га убрзао, а кола одјурише у највећем трку, губећи се у мрачној ноћи остављајући за собом поред кладе на земљи опруженог Гија Флетвуда.

Месец осветљаваше његово мртвачко бледо и к' небу окренуто лице и локву крви, у којој је лежао...

II.

„Мињона, Мињона!“ зачу се милозвучни и звонки девојачки глас у усамљеном и травуљишном обраслом шумарку, који се спржио под врелим зрацима летњега сунца. „Мињона, чујеш ли ме?“

„Та чујем те, ја сам се претворила сва у ухо!“ одговараше кроз смех Мињона, спуштајући се немарно на корен једног старог грма и заклањајући бледо своје лице првеним сунцобраном; „ба“ ме чини љубопитљивом.“

Обе девојице, шитомице института госпође Ферб, беху се одвојиле од својих другарица, са којима су предузеле излет у шумици, да би могле без узијемирања претресати своје сипне и крушике тајне. Широки ободи лаких, сламни шеширића заклањају им младалачка лица, а високе фине рукавице чувале су мале ручице од жарке пренепке; на ногама имаћају енглеске ципелелице од платна, а за витким појасима имаћају по једну кожну торбицу, у којима се налазаше пртаћи материјал, доглед и пољска флашица.

Ваздух је био пресићен заношљивим мириром боровине и пољског цвећа; под тојлим зрацима летњега сунца бујала је овдј природа са новим животом а веселе птице умиљно цвркутаху у џубуновима са свију страна.

„Чини ми се, ми смо се загубиле“ рече Мињона осмејкујући се, „и ја се бојим да нам

од наше ужине неће остати ништа док нађемо логор наших другарица.“

„А ја сам тако огладнела!“ одговори нерасположено плава канађанка, Марија Лофтурова, са дивним плавим очима и лепом дугачком косом, која преливаше на сунчаним зрацима као злато. „О, кад би нам бар оставили мало леба и шунке. Ајдемо, Мињона можда ће мо још снасти што год и за нас!“

И обе девојице, као две лаке срне, одскакујући весело, разгледајући на све стране, пеби ли гдје год угледале своје другарице са строгом гопођицом Гимровом.

„Мињона! осећаш ли мирис од печења и чаја у ваздуху? запита Марија.

„Није то печење, што си ти намирисала, та то је дивља ружа и јасмин“ одговори Мињона забринуто.

„А ја ти опет кажем, Мињона, да је то мирис од чаја. Али погле само! видиш ли тамо како се из оног шумарка вијуга дим у вис! Зар је госпођица Гимрова дозволила својим ђацима да могу ватру наложити и велики банкет приредити? Ја већ чујем како пунка ватра и како ври чорба у лонцима. Мињона, ми смо спасене, — не ћемо више гладовати.“

Обе девојице радосно похитају сад ка месту, одакле се дим издизаше у вис и одакле се зачу жубор разних гласова. Но на мај се зауставише, кад су смотриле да и ту није било учитељице ни њихих другарица, ни чорбе ни чаја, ни шунке ни печења; него нешта необичног и до тада певићеног, па се збуњено и преплашено загледаху.

У хладовитој сенци шуме беше разапет један шатор, сачињен од старих и чајавих неких дроњака на моткама; неколико кола и мршавих коња стајају у близини шатора а један велики висећи гвозден казан кључао је над праскајућом ватром; по трави се ваљала гарава, полунага деца са псима, док два такође гарава човека играху на земљи карте, пушећи уз то на кратким земљаним дулама. Из самога шатора чула се дерњава једног одојче а и утишавајући материјни глас. Беше то черга скитајућих цигана, који се налазе по целом свету.

Док су обе девојице све то посматрале, диже се неко од ватре и пође к' њима. Пред њима је тајала једна веома висока и стара циганка са повезаном главом, огромним позлаћеним минђушама, севајућим очима и белим зубима, које одбијају од мрко-првених боје конзуњавог лица.

„Госпођице лене, хоћете ли, да вам баба што год врача?“ рече им ова циганка улагивајућим и списходљивим гласом, пружајући своје црне и сухе руке, као за „белегу.“

(Наставиље се)

Г-ДЦА СИДОНИЈА ИЛИЈЕВА

— 15 —

Културно
наслеђе
Србије

ХИЈЕНЕ У ОБЛИКУ ЧОВЕЧИЈЕМ

(СКОРАШНИ КРИВИЧАН ДОГАЂАЈ)

пишк **Љубинко**

I

Једног вечера, седео сам у мојој соби са капетаном среза Б., г. д. д....

Говор је текао као и обично: о времену, о скупини, о потребама нашим, и т. д.

Ту је био и Др. В. З.

У један мах окрену се говор на разна злочина дела. Причали се млоги догађаји, из сопственог знања и уверења. Др. З. тврдио је: да се злочинци махом разликују физиолошки од других „обичних“ људи. Вели: по спољашњем изгледу, злочинац се да одмах познати. Око, израз лица, оштре грте, све је то јак доказ, да у душама тих људи лежи нешто, што их гони на опако и злочине дело. Истини: васпитање облагорођава душу и срце. Ал' пошто су ти људи махом без икаквог васпитања, то је у њима ерасла мисао за остварењем злочиних дела. Вештом посматрачу не може се измањи ни једна црта, а да у њој не види душу, то огледало целог нашег бића, да у њој не спази и мисао, која се у тој души порађа... Гледао сам млоге злочинце. Неки беху мирни, готово равнодушни, а неки потресени, престрављени. Они први су опаснији. У њима је угинуло свако осећање, што човека прави — човеком. Њима изрицање смртне пресуде исто тако годи, као кад би у каквој уцери испалили на „душак“ чашу добре ракије... Њихов је живот мрачан, уиништен. Никада светлијих тренутака, никада ведријих дана. Ноћ им је дан, а дан им је ноћ. По кад-кад, као оно гладни курјаци, измиле и на дану. Ако нема „олака“ после, онда загазе у — крв. Таква им је страст.

— Тако је, узе реч капетан Д. Ја сам их дуго и млого проучавао. О њима би могао читаву књигу написати. Ти злочинци махом су одважни, управо дивљи. Има нечега суворога у њиховој души. Као исследник имао сам прилике, да иратим разна злочина дела. Ал једно дело, један крвави догађај, који се десио пре 6 месеци у Суботици, срезу и окр. Алексиначком, не могу никада заборавити. То није обично убиство, не, то је вандализам, и још више, то је врхунац зверске страсти. То беху хијене у облику човечијем.

Унута. Преко иначе бледог лица, пређе таман облак. Дубок уздисај отишиле му се из груди.

— Да ли би нам могли испричати тај догађај? упита Др. З.

— Могу! Ал' с' муком, с' дубоком душевном борбом, јер ме тај догађај чудновато потреса...

— Дакле чуј те:

* * *

По Ивану-дну ове године, пред саму зору, замкуца неко на моји врати.

— Ко ће то бити? мишљах дизајући се из постеље.

Отворих врата.

У собу уђе један сељак из Суботица.

— Ко је добро? упитам га.

— Зло, господине, у нас погибе седам душа.

— Седам? рекох, а осетих како ме хладан зије проби...

— Седам, господине; све је мртво, изкасано, унакажено. Страхота!

Смрзао сам се. Беше то један неописан трозан час у моме животу.

Почело је свитати. Румена светлост летњег сунца обасјала је пробујену природу. Кроз моје прозоре улазила је та румена, та дивна светлост сунчева. Све беше у природи светло, весело, само у мојој души беше тежак бол, неизказан туга.

Врзо се обукох. Наредих да ми се коњи спреме. Ноћох из собе.

Освртох се још једај пут с' прага, и гледах у собу, у којој спаваху моја мала дећица. Мале, анђеоске главице пале на подглавак, а румени образчићи изгледаху као она румена светлост, која кроз танке завесе на прозору продираше у собу. Они спаваху. „Боже мој — мишљах — можда ћу тамо наћи крв и каквог анђелка! Јадна деца!...

Коњи беху упрегнути у кола.

Кренух се....

Озго са брда од „Рујевице“ пиркаше благ поветарац. Путем сретах сељане, који се жураху у вароши. То беху људи махом поселеници, али никако нисам ни на једном лицу могао спазити израз веселости и добре воље. Беху туробни, жалостни....

Несрћа је велика.... мишљах, а чисто ме страх беше да упитам сељака о томе догађају.

Пређох већ село Краљево, па се обрех колима преко брда. Пред-а-мином се указа село Суботици... Плави колутови дима из чајавих сеоских димњака подизаху се у вис, те их лагани поветарац разносаче по врх села. Вишке села угледах јато гавранова, како лете према „чиновском гробљу“...

Стигох већ у село.

Суботици леже одмах поред друма са десне стране идући из Алексинца у Бању...

Сави смо са друма у десно, и пођо смо горе у село.

— Где је та кућа, у којој леже поубијане жртве? упитах сељака.

— Знаш ли Косту Голубовића?

— Знам!

— Е, тамо је! Он је мртав и сва његова чељад. Крв ми се следи.

— Видиш ону кућу покривену са првеним црепом?

— Видим!

— То је та кућа!

Културно
наслеђе
Србије